

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 3. detsember 2018
(OR. en)

14535/18

INST 457
POLGEN 224

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Delegatsioonid
Teema:	Kodanikega peetavad konsultatsioonid – Ühisaruanne

Delegatsioonidele edastatakse lisa kodanikega peetavate konsultatsioonide ühisaruanne eesistujariik Austria ja järgmise eesistujariigi Rumeenia nimel.

Sissejuhatus

Euroopa riigipead ja valitsusjuhid arutasid oma mitteametlikul kohtumisel 23. veebruaril 2018 Prantsusmaa presidendi esitatud algatust käivitada kodanikega peetavate konsultatsioonide üleeuroopaline protsess. Kavandatud algatuse eesmärk on edendada kodanike kaasamist ja anda panus Euroopa tuleviku üle peetavasse arutellu. Liikmesriigid nõustusid selles protsessis vabatahtlikult osalema ning viima läbi konsultatsioone vastavalt oma riigi olukorrale ja tavadele.

Kodanikega peetavate konsultatsioonide eesmärk on kaasata märkimisväärne arv Euroopa kodanikke ning selgitada välja nende peamised mureküsimumused, lootused ja ootused, et anda teavet valitsusjuhtide ja riigipeade arutelude jaoks ning aidata neil seada ELi meetmete prioriteete järgnevateks aastateks. Konsultatsiooniprotsess on kavandatud mureküsimumuste väljaselgitamise ja ideede kogumise vahendina.

Liikmesriigid on pikka aega kasutanud kodanikega peetavat dialoogi, et tagada üldsuse osalemine poliitilises protsessis ja seda tõhustada. Liikmesriikide võetud kohustus on näide esmakordsest kokkuleppesest teha selliseid kollektiivseid ja koordineeritud jõupingutusi pidamaks samaaegseid konsultatsioone kodanikega üle kogu Euroopa ning ainulaadne panus käimasolevasse Euroopa tuleviku üle arutamise protsessi.

Ühisaruanne koos eri riikide aruannetega ja panusega muudelt Euroopa institutsioonidelt võib olla kasulikuks sisendiks arutelule, millele tuginetakse riigipeade ja valitsusjuhtide mitteametlikul kohtumisel 9. mail 2019 Sibius ja uue strateegilise tegevuskava 2019–2024 koostamisel.

Metoodika ja osavõtt

Liikmesriigid kiitsid heaks ühise raamistiku, mis hõlmas kavandatud ajakava ja konsultatsioonide ühiseid põhimõtteid. Lepiti kokku, et konsultatsioonid on kaasavad ja erapooletud ning et nende käigus järgitakse läbipaistvuse, poliitilise pluralismi ja õigluse põhimõtteid ning nad on avatud kõigile kodanikele. Kodanikega peetavad konsultatsioonid toimusid peamiselt 2018. aasta aprillist novembrini, muu hulgas eesmärgiga esitada riigipeadele ja valitsusjuhtidele Euroopa Ülemkogul kokkuvõttev aruanne.

Konkreetne konsultatsioonidel kasutatav metoodika jäeti liikmesriikide otsustada. Liikmesriigid leppisid juba alguses kokku, et protsessi kujundamisel lähtuvad nad oma riiklikust tavast, konkreetsest kontekstist ja traditsioonidest. Pidades silmas logistikat, ettevalmistust ja koordineerimist, oli see märkimisväärne ühine jõupingutus, mille käigus liikmesriigid suhtlesid kodanikega eri viisidel: traditsioonilistel avalikel koosolekutel, konverentsidel, suurtel avalikel üritustel, interaktiivsetel aruteludel ja veebipõhise süsteemi kaudu. Enamikul üritustel kasutati uusi tehnoloogiaid ja sotsiaalmeediat, sealhulgas otseülekannet, veebipõhiseid küsimustikke, digiplatvorme ja ideede rahvalt tellimist.

Iga liikmesriigi protsess erines valitsuse kaasatuse määra ning ürituste ja osalejate arvu poolest. Kõiki konsultatsioone iseloomustas see, et nende käigus keskenduti süvitsiminevatele aruteludele ja suhtlemisele üldsusega. Paljudel üritustel edendati kogu poliitilist spektrimit, kodanikuühiskonda, teadusringkondi, meediat ja ettevõtlussektorit esindavate sidusrühmade osalemist.

Konsultatsioonides osales üldiselt mitmekesine publik ning püüti tagada sooline võrdõiguslikkus, kaasatus ning peaaegu kõigi elanikegruppide esindatus. Paljud liikmesriigid püüdsid samuti kaasata kodanikke kogu oma territooriumilt, sealhulgas äärealadelt, ning jõuda nendeni, kes tavaliselt ei osale ELi-teemalistel aruteludel. Mõned liikmesriigid korraldasid üritusi, mis olid suunatud noorematele põlvkondadele, sealhulgas arutelusid koolides ja ülikoolides.

Enamik liikmesriike kasutas kahesugust lähenemist: peeti üldisi arutelusid Euroopa tuleviku üle ja temaatilisi konsultatsioone aktuaalsetel riiki või Euroopat puudutavatel teemadel.

Kuigi kodanikega peetavad konsultatsioonid ei olnud teaduslik viis avaliku arvamuse väljaselgitamiseks (vrd arvamusküsitlused), osales nendes rohkem inimesi kui sellistes uuringutes nagu Eurobaromeetri standarduuring. Olemasolevad andmed näitavad, et kogu ELis korraldati umbes 1700 üritust.

Lisaks liikmesriikide korraldatud üritustele korraldasid Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament, Regioonide Komitee ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee samuti konsultatsioone ja arutelusid kodanikega Euroopa tuleviku üle. Euroopa Komisjon käivitas veebipõhise konsultatsiooni, mille küsimustik põhines kodanike foorumi tulemustel. Mõned küsimused lülitatakse uude Eurobaromeetri eriuuringusse Euroopa tuleviku kohta. Euroopa Ülemkogu eesistuja palvel korraldas Regioonide Komitee viimase kahe aasta jooksul arvukalt üritusi eri Euroopa piirkondades, samas kui Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee edendas kodanikuühiskonna olulise tähtsusega huvigruppide osalemist dialoogides Euroopa tuleviku kohta. Euroopa Parlamendis korraldati päris esimene noorteparlamendi istung.

Käesolev aruanne ei püüa anda esinduslikku ülevaadet ELi kodanike avalikust arvamusest ega kajastada kõiki erinevaid arvamusi, mida rohketal üritustel avaldati. Aruanne annab siiski kasuliku ülevaadete kodanike arvamustest ELi teemadel ja rõhutab, et kodanikuühiskond peab olema kaasatud ELi tulevikku puudutavasse arutellu. Aruande eesmärk on anda ülevaade eri liikmesriikides peetud konsultatsioonide kohta koostatud riiklike aruannete peamistest joontest ja ühistest sõnumitest.

Peamised järeldused

Konsultatsioonid kodanikega eri liikmesriikides näitavad, et olenemata kitsaskohtadest näevad kodanikud enamasti ELi positiivsena, Mitmes liikmesriigis tunnistavad kodanikud oma riigi ELi liikmeks olemise väärtust ning ka sellega kaasnevat hüvesid. Paljud osalejad toovad siiski välja ka selge visiooni ja juhtimise puudumise kui ELi tegevust takistava asjaolu, mis ajendab nõudma reforme.

Brexitit mainitakse ainult üksikutes riikides. Riikides, kus seda mainitakse, on tegemist olulise mureküsimusega, kuid seda nähakse ka tegurina, mis on tugevdanud ELi 27 liikmesriigi kokkukuuluvustunnet ning kodanike arusaama ELi olulisusest ning liikmelisuse väärtusest.

Ränne, keskkonnaalased mureküsimused ning haridus on paljudes riikides ühed kõige sagedasemad teemad. Kodanikud väljendavad muret ja ootusi järgmistes valdkondades:

1. Kindel ja turvaline liit

Ränne esineb paljudes aruannetes ühe peamise ELi kodanike mureküsimusena. See on järjepidevalt peaaegu kõigis liikmesriikides üks prioriteetsemad teemasid. Mitmes liikmesriigis rõhutatakse, et ebaseaduslik ränne on Euroopa peamine väljakutse. Leitakse, et see nõuab kiireloomulist ELi tegutsemist ning et see mõjutab otseselt kodanike elusid. Selleteemalistes aruteludes nõutakse sageli, et tuleb **kaitsta** paremini **ELi välispiiri**. Samal ajal tunnistavad paljude liikmesriikide kodanikud ka ELi humanitaarset kohustust. Sageli nimetatakse **ühist ELi varjupaigapoliitikat**, varjupaigataotlejate riikide vahel jaotamise mehhanisme ning liikmesriikide solidaarsust ja vastutust. Samal ajal kui osad kodanikud on rahul praeguse rändajate integreerimisega, leiavad teised, et selles küsimuses tuleb rohkem teha.

ELi kutsutakse sageli üles tegema rohkem, et **vähendada ebaseaduslikke rändevooge**. Paljude liikmesriikide kodanikud leiavad, et EL saaks teha rohkem ebaseadusliku rände vähendamiseks, tegeledes selle algpõhjustega ja parandades päritoluriikides julgeolekut, elutingimusi ja heaolu, näiteks läbi arenguabi, kaubanduse ja investeeringute, pannes suurt rõhku majanduskasvu toetamisele Aafrika mandril. Nad sooviksid, et EL looks parema koostöö päritolu- ja transiidiriikidega, et hõlbustada tagasipöördumist. Nad usuvad, et EL peaks samuti suurendama oma reageerimist kriisidele ning osalema tõhusas mitmepoolsuses selle teemaga tegelemisel.

Lõpuks on paljude arvates **organiseeritud kuritegevus, terrorism, radikaliseerumine, korruptsioon** ja nendega seotud ohud oma piiriülesest laadist tulenevalt küsimused, millega tuleks ELi tasandil otsustuskindlamalt tegeleda. Kodanikud nõuavad rohkem koostööd **küberturvalisuse** ja **andmekaitse** valdkonnas, seejuures väljendavad paljud muret seoses **valeinfo**ga ning rõhutavad, kui võrd oluline on üldsuse meediapädevus selles küsimuses.

2. Lähenemise ja konkurentsivõime liit

Mitmes liikmesriigis rõhutavad kodanikud **ühtse turu** olulisust ning selle lisandväärtust majanduskasvu tagamisel kogu Euroopas. Sellega kaasneb sageli nõue ühtse turu loomine lõpule viia, eelkõige teenuste ja digitaalse turu valdkonnas. Kodanikud rõhutavad, et ELi peab edendama **kestliku majanduskasvu mudelit** Mandri-Euroopas. Mõned kutsuvad üles süvendama **majandus- ja rahaliitu**. Osades riikides mainitakse eurot ja tulevast **euroala** liikmelisust nii negatiivselt kui ka positiivselt ja seostatakse sageli vajadusega teha rohkem tulevaste kriiside ärahoidmiseks.

Kodanikud on samuti väljendanud vajadust, et EL peab pidama sammu tehnoloogia arengutega. Mõned soovivad, et ELi sotsiaal-majandusliku mootori tugevdamiseks kasutataks laiemalt **e-valitsuse** meetmeid ja töötataks välja **arukaid kogukondi**. Praeguses uue **digitaalse revolutsiooni** kontekstis avaldub konsultatsioonide kaudu, et tajutakse vajadust edendada digitaalset kirjaoskust ning stimuleerida digitaalset innovatsiooni. Kutsutakse selgelt üles tegema selle valdkonna uurimistegevusse mahukaid ja arukaid investeeringuid. Näiteks mainitakse **tehisintellekti** sageli sektorina, kus EL võiks olla teejuhiks. Paljusid kodanikke valdab hirm, et EL jääb maha või ei pinguta piisavalt **teadusuuringute**, tehnoloogiaarenduse, **innovatsiooni** ja digitaliseerimise valdkondades.

Leitakse, et **väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate toetamine** ja õhutamine on samuti määrav Euroopa muutmisel aktiivse **ettevõtluse** jaoks paremaks kohaks, tõugates seeläbi tagant ELi **konkurentsuvõimet**. Samas kui konkurentsivõimet nähakse arengu ja kasvu soodustajana, on mitme liikmesriigi kodanikud kriitilised ELi lõikes erinevate tootestandardite ja erineva tootekvaliteedi suhtes. Üleskutsele edendada konkurentsivõimet esitatakse seega vastukaaluks nõudmised edendada **majanduslikku ja sotsiaalset lähenemist** ning territoriaalset **sidusust**.

Maksustamise küsimustes on mitmesuguseid arvamusi. Osad kodanikud tunnevad, et vaja oleks seadusandlikke maksualaseid algatusi, nagu digitaalmajanduse maksustamine või isegi maksupoliitika ühtlustamine. Teisalt aga kutsutakse üles makse jätma riigi pädevusse.

Konsultatsioonidel kerkib samuti korduvalt üles järgmise **mitmeaastase finantsraamistiku** kontekstis ELi eesmärgipärasust tagavate eelarvevahendite teema. Vahendite jagamise kohta on mitmesuguseid arvamusi, sealhulgas segaseid tundeid võimalike eelarvekärbete osas, mis puudutavad ühist põllumajanduspoliitikat ja ühtekuuluvuspoliitikat. Paljude liikmesriikide kodanikud kutsuvad üles hoidma ELi eelarvet tasakaalus nii, et sellel oleks kodanikele selge lisaväärtus.

3. Liit, mis kaitseb keskkonda ja edendab kestlikkust

Enamikus liikmesriikides iseloomustab konsultatsioone kodanike üleskutse tugevdada ELi rolli keskkonnapoliitikas ja samuti tunne, et hädasti on vajalik tõsisem pühendumine **keskkonna ja kliima kaitsele**. Soovitatakse muu hulgas töötada välja rohkem ja rangemaid selle valdkonna ELi **õigusakte**, rohkem jälgida asjaomaste ELi õigusaktide **rakendamist** liikmesriikides ja algatada rohkem keskkonnainitsiatiive. Osalejad mainivad selgelt muu hulgas kasvuhoonegaaside heite ning mürgiste ja saasteainete heite vähendamist, paremaid ringlussevõtu meetmeid ja paremat loomade heaolu. Mõne liikmesriigi kodanikud usuvad, et **kliimameetmetele** tuleks pühendada suurem osa järgmisest mitmeaastasest finantsraamistikust.

Peaaegu kõigis liikmesriikides mainitakse korduvalt – eelkõige nooremate kodanike poolt võitlust **kliimamuutuste / globaalse soojenemise** vastu ning **seda nähakse kui ühte suurimat ELi ees seisvat katsumust**. Mõnel juhul nähakse Euroopa Liidu kliimakaitse nõudeid vastukaaluna riiklikule poliitikale. Leitakse, et kliimamuutus mõjutab mitut poliitikavaldkonda: mitte ainult energiatootmist ja transporti, vaid ka põllumajandust ja toiduained ning meie söömisharjumusi. Üldisemalt viitavad kodanikud vajadusele **kestlikult tarbida**.

Kestlikkust tuuakse väga tihti välja mureküsimusena, sealhulgas väljendatakse mõtet, et innovatsiooni tuleks hinnata kodanike jaoks loodava pikaajalise väärtuse seisukohast. Samal ajal kui osades ettepanekutes viidatakse, et õigusloomes peaks rohkem tähelepanu pöörama keskkonna- ja sotsiaalsetele kriteeriumitele, siis teistes leitakse, et kohalik toiduainetetööstus, ringmajandus ja väärindamine vajaksid Euroopalt tõuget.

Mõne liikmesriigi kodanikud leiavad, et ka **põllumajanduspoliitikas** on olulised kestlikkusega seotud eesmärgid. Väljendatakse muret tänapäevase põllumajandusliku tegevuse keskkonnamõju pärast, kutsutakse samuti üles maapiirkondade maastikku rohkem kaitsma ning tegema ühiseid pingutusi, et ületada linna- ja maapiirkondade vaheline lõhe.

Osade diskussioonide käigus selgus, et ELi keskkonnapoliitika osas on **haridus** puudulik ning puuduvad ka praktilised stiimulid, mis julgustaksid inimesi harrastama keskkonnanahoidlikku eluviisi, ning osade liikmesriikide kodanikud osutavad eelkõige vajadusele leida stiimuleid, et julgustada **üleminekut taastuvatele energialiikidele**. Mõnes liikmesriigis väljendatakse sellega koos vajadust rohkema tegevuse ja rohkemate arutelude järele kliimameetmete kava mõju kohta inimeste igapäevaelule.

Samal ajal kui olemasolevat piiriülest **elektrivarustuse ja liikuvuse** valdkonna taristut nimetatakse sageli ELi positiivse saavutusena, nähakse osades liikmesriikides samuti erivajadust arendada välja ühine Euroopa liikuvusstrateegia. Osad kodanikud rõhutavad, et Euroopa peab tegelema energiavarustuse tulevikuga piirkondades, kus järk-järgult kaob söepõhine energiatootmine.

Olulise eesmärgina praeguses muutuv ja keerulises rahvusvahelises kontekstis rõhutatakse samuti vajadust tõhustada ELi **üleilmset rolli** keskkonnanägemustes. Paljud osalejad soovivad, et Euroopa Liit oleks kestliku arengu tegevuskava ja kliimamuutustega võitlemise üleilmne juht.

4. Heaolu ja võimaluste liit

Kodanike suureks mureküsimuseks on ka **sotsiaalkaitse**. Ei olda siiski ühisel arvamusel, millisel määral peaks EL olema selles valdkonnas aktiivne. Mitme liikmesriigi osalejad on väga kaitsvad oma riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide suhtes. Paljud soovivad siiski, et EL mängiks suuremat rolli vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse, töötuse, diskrimineerimise, töötajate õiguste ohustamise ja teenustele piiratud juurdepääsu vähendamisel ning ka selliste probleemide lahendamisel, mis tulenevad ühiskonna ja tehnoloogilistest muutustest, sh vajadus ületada **digilõhe**. Liikmesriikide vahelise ja -sisese **sotsiaalse ja elatustaseme lähenemise** tajutud puudumine või isegi selle ohtu sattumine on samuti mureküsimus, mida kodanikud sageli väljendavad.

Konkreetsed ettepanekud: kodanikud pakkusid Euroopa tulevikku käsitleva arutelu käigus välja väga palju väga erinevaid mõtteid ja soovitusi. Siin on mõned näited eri liikmesriikidest eri teemadel pakutu kohta:

- ELi ühine pandipõhine pakendisüsteem, et vähendada pakendijäätmeid; kogu ELis kohustuslik PET-pudelite ringlussevõtmise süsteem
- Euroopa heaolu brutoindeks
- kõikidesse ELi haridussüsteemidesse Euroopa kodanikuhariduse õppekava lisamine
- internetiplatvormid peaksid kõigis ELi liikmesriikides pakkuma ühetaolise kvaliteediga teenust
- Euroopa päeval kehtestada üleeuroopaline riigipüha

Nõutakse selgelt rohkem ja paremaid **töökohti**. Mõne riigi kodanikud kutsuvad üles koordineerima **tööturu** norme, sealhulgas juurdepääsu ja liikuvust. Paljud kodanikud pööravad erilist tähelepanu nooremale generatsioonile ning hirmule ajude äravoolu ees, mida hõlbustab isikute vaba liikumine, mis paradoksaalsel kombel on paljude kodanike jaoks üks kõige olulisem ELi liikmelisusega kaasnev hüve. **Töö tulevik** ja see, kuidas see neid mõjutab, on kodanikele oluline küsimus, nagu ka **sooline võrdõiguslikkus**. Paljud inimesed rõhutavad vajadust tegeleda soolise palgalõhega ning takistustega, millega naised peavad tööturule sisenemisel endiselt silmitsi seisma. Osalejad seostavad eelkõige tööturu teemadega ja **tervishoiuga** sageli üldise demograafilise olukorra ja elanikkonna vananemise küsimusi. Üldiselt nähakse, et EL tervikuna ei tee piisavalt terviseküsimumuste ning sotsiaalse ja majandusliku ebavõrdsuse lahendamiseks.

Kodanikud nõuavad ka kindlalt rohkem ELi tasandi tegutsemist **hariduse** valdkonnas. Nõudmised keskenduvad peamiselt uute oskuste väljaarendamisele kooskõlas tööturu nõudmistega, suurenenud haridusalase liikuvusega, vastastikuse diplomite ja erialaste ja tehniliste kvalifikatsioonide tunnustamisega ning suurenenud investeringutega teadusesse ja uuringutesse ning elukestvasse õppesse. Programmi „**Erasmus+**“ nimetatakse üldiselt kui ühte kõige suuremat ELi edulugu, mida tuleb jätkuvalt edendada. Paljud osalejad arvavad, et tuleb julgustada teiste Euroopa keelte õppimist.

5. Ülemaailmsel tasandil tugev liit

Kuigi see ei ole märkimisväärne teema, peetakse ELi üldiselt **positiivseks jõuks maailmas**, kusjuures kodanikud rõhutavad liidu õigustloovat jõudu oma suhetes kolmandate riikidega. Nad tajuvad, et oma väärtuste, eelkõige demokraatia ja inimõiguste levitamiseks oma piiridest väljaspoole kasutab EL edukalt vastastikust survet, s.t eeskujuks olemist. ELi kutsutakse sageli üles tagama, et oma suhetes kolmandate riikidega lähtub EL oma välistegevuses väärtustest. See on nii ülemaailmne kohustus kui ka moraalne imperatiiv. Selle üleskutse taga nähakse sageli soovi, et EL võtaks maailmas teatud valdkondades ja eelkõige keskkonnakaitstes juhtpositsiooni.

Kodanikud on üksmeelel, et on vaja ELi suuremat osalemist maailmapoliitikas ja **suuremat ühtsust** välispoliitikas, et kaitsta ELi huve ja väärtusi ning eelkõige, et kaitsta oma kodanikke. Osalejad näevad ELi sageli liiga nõrga jõuna, kellel puudub piisav mõju globaalsel tasandil ning kes ei suuda mõnikord tegeleda strateegilises naabruskonnas asetleidvate kriisidega. ELi välistegevust nähakse kui **ebaefektiivset ja ebausaldusväärset** ning nõutakse ühise välis- ja julgeolekupoliitika tugevdamist. Kodanikud rõhutavad vajadust **rääkida ühehäälselt**, eelkõige ELi ja teiste suurvõimude (USA, Hiina ja Venemaa) suhete kontekstis. Siinkohal peetakse peamiselt silmas kaitsepoliitikat, laienemist ja kaubandust.

Paljud kodanikud usuvad, et EL ei tohiks olla teistest sõltuv tema enda **julgeoleku ja kaitse** küsimustes. Paljud leiavad siiski, et ELi lähenemisviis peaks täiendama NATO tegevust, mitte seda asendama. Arvamused on erinevad alates ainult koordineerimise parandamisest ja riiklike tsiviil-sõjaliste võimete integreerimisest ning lõpetades korduvate üleskutsetega luua ühine kaitsepoliitika ja oma sõjaline võimekus. Mõned kodanikud sooviksid rohkem avalikku dialoogi selliste kaitsealगतuste teemal nagu alaline struktureeritud koostöö (PESCO).

Kodanikud leiavad samuti, et ELi **naabrus-** ja **laienemispoliitika** põhineb väärtustel. Nad soovivad liikmeks võtta ainult riike, mis peavad kinni ELi väärtustest ja normidest ja demokraatiast. Ajastuse küsimuses on siiski lahkarvamusi. Samal ajal kui mõned inimesed pooldavad selgelt laienemist Lääne-Balkani riikidesse, rõhutab enamik, et EL peab kõigepealt kinnistama oma praeguse staatuse, enne kui saab toimuda järgmine laienemine. Üldiselt näevad kodanikud Lääne-Balkani riikide jaoks kindlat Euroopa-perspektiivi ning mõnes liikmesriigis nähakse vähemal määral mõne idanaabruse riigi perspektiive.

ELi **kaubandussuhteid** peetakse üldiselt positiivseks, kuid samuti väljendatakse muret seoses kolmandate riikidega sõlmitud vabakaubanduslepingutes kindlaks määratud sotsiaalsete ja keskkonnastandarditega, mis rõhutab taas Euroopa kodanike soovi, et ELi tegutsemine oleks kooskõlas ühiste väärtustega. Mõned kodanikud nõuavad ka, et EL kasutaks veelgi rohkem oma majanduslikku jõudu oma ülemaailmse mõju avaldamiseks.

6. Väärtuste ja mitmekesisuse liit

Lahknevused liikmesriikide vahel on korduv mureküsimus mitmes riigis. Eriti väiksematest liikmesriikidest pärit kodanikud tõstsid probleemina esile tõelise partnerluse puudumise väikeste ja suurte riikide vahel. Nad tunnevad sageli, et suurimate riikide huvid on liidu poliitika peamine liikumapanev jõud, kuid selline arusaam ei ole siiski üksmeelne. Mitmes liikmesriigis peetud dialoogid viitavad ka tajutavale **ebaõiglusele ja topeltstandarditele** millega seoses leitakse, et ühiseid norme ei kohaldata alati kõigile ühetaoliselt. Analoogselt erinevusega väikeste ja suurte vahel, nähakse sageli lõhet ka n-ö vanade ja uute liikmesriikide vahel ning samuti geograafilisest jaotusest tulenevalt. Vastuseks sellele nõutakse tavaliselt suuremat **ühtekuuluvust** ja **solidaarsust**.

Hoolimata lahknevatest arvamustest näeb enamik ELi kodanikke ELi **positiivse jõuna** ning kogukonnana, keda seovad **ühised väärtused**. Loomulikult tekib mitmesuguseid seisukohti. Kõige sagedamini nimetati selliseid väärtusi nagu inimõigused, õigusriik, rahu ja demokraatia. Erilise tähelepanu all on Euroopa Liidu roll Euroopas **rahu** tagamisel. Kodanikega peetud arutelude käigus tulid välja ka ELi kui väärtustel põhineva ühenduse puudused, eelkõige lõhe liidu retoorika ja tegevuse vahel. See ajendab sageli nõudma selle lõhe ületamiseks otsustavamaid meetmeid.

Ühtekuuluvustunde tugevdamiseks nõutakse ajuti teatud liikmesriikides suuremaid jõupingutusi, et edendada **ühist Euroopa identiteeti**, mis paljude kodanike arvates on praegu siiski pigem soov kui reaalsus. Liikuvust ja vahetusi, eelkõige noorte jaoks, peetakse selle protsessi edu aluseks.

Samal ajal kui pühendumist ühistele väärtustele peetakse ELi kui kogukonna alustalaks, on liikmesriikide **mitmekesisus** samuti oluline liidu väärtus. Paljud osalejad arvavad, et Euroopa identiteet peaks eksisteerima koos rahvusliku identiteediga ja mitte seda asendama. Samuti rõhutavad mitmed kodanikud vajadust austada eri riikide kultuuri. Paljudes liikmesriikides väljendatud tungiv vajadus austada **riiklikke ja kultuurilisi erinevusi** põhjustab sageli arutelusid institutsiooniliste küsimuste üle. Vastupidiselt üldisele arvamusele, mis viitab kodanike huvi puudumisele sellistes küsimustes, näib asjakohase **pädevuse** küsimus paljude jaoks väga olulisena.

Kooskõlas **subsidiarsuse** põhimõttega ootab enamik Euroopa kodanikke, et EL keskenduks nendele valdkondadele, kus ta saab pakkuda **lisaväärtust**. Õiget pädevuste jaotust riigi ja Euroopa tasandi vahel tuuakse sageli esile Euroopa projekti edukuse jaoks määrava tähtsusega tegurina. Sellega seoses võib ülesannete laiendamine valdkondadele, kus liikmesriikidel endil on võimalik saavutada paremaid tulemusi, kahjustada kodanike arvamust EList, suurendades veelgi suutlikkuse ja ootuste vahelist lõhet. Pädevuste jaotumise eelistuste osas lähevad arvamused loomulikult lahku, kuid laialt on levinud arvamus, et praegust olukorda on võimalik parandada. Samas valitseb teatav segadus liikmesriikide ja ELi vastavate pädevuste osas, mis osaliselt aitab selgitada sageli väljendatud üldist **usaldamatust** ELi institutsioonide suhtes. Seda soodustavad ka tajutav **läbipaistvuse puudumine**, mille puhul nimetatakse sageli ka **demokraatia defitsiiti**, ning tajutav **liigne bürokraatia**, mis on sageli seotud raskustega ELi vahendite kasutamisel.

Lõppmärkused

Kodanikega peetavad konsultatsioonid olid kodanikuühiskonnas teretulnud ja paljud hindasid kõrgelt kodanikelt arvamuse küsimist. Selles mõttes soodustavad konsultatsioonid loomulikult vastamist üldisele nõudmisele kodanikuühiskonna panustamise ja kaasamise kohta, mida dialoogide käigus regulaarselt nimetati.

Dialoog näib eriti oluline, arvestades soovi paremini mõista ELi toimimist ning ELi liikmelisuse tähendust, mida kodanikud konsultatsioonide käigus järjepidevalt rõhutasid. Tehti arvukaid üleskutseid tõhustada jõupingutusi, et edendada paremat teavitamist EList. Paljud kodanikud arvasid, et seda peaks tegema sihtotstarbeliste algatuste kaudu, aga ka lihtsustades ELi keelekasutust kodanikega suhtlemisel. Sageli rõhutati, et liiga segane ja bürokraatlik keelekasutus on peamiseks takistuseks ELi institutsioonide ja kodanike vahelisel suhtlemisel.

Eri liikmesriikides korraldatud dialoogide edu väljendub ka tegevuse jätkamiseks tehtud üleskutsetes. Kodanikud peavad eriti oluliseks rohujuure tasandil meetmete võtmise ja ELi küsimuste arutelu julgustamist. Tegelikult on kodanikega konsulteerimise algatuse eeskujuks muud tavad, mis on mitmes liikmesriigis juba hästi sisse töötatud ning mille eesmärk on edendada rohujuure tasandi dialoogi ELi teemadel.

Eelnevat arvesse võttes püütakse käesolevas aruandes kajastada nii vormilt kui ka sisult mitmekülgset protsessi. Aruanne ei ole mingil juhul lõplik kokkuvõte kodanikega riiklikul tasandil toimunud suhtlusest, mis jätkub mitmesugustes vormides. Seda tuleb mõista hoopis panusena käimasolevatesse jõupingutustesse kaasata paremini kodanikuühiskonda, et anda sisend juhtide aruteludesse Euroopa tuleviku ja järgmise strateegilise tegevuskava üle.
